

Tabor

1966

BOG - NAROD - DOMOVINA

št. 9

D 129904

V soboto, dne 3. septembra 1966, ob 17.30 bo v katedrali v Moronu maša zadušnica za pok.

generalom Leonom Rupnikom

ob 20-letnici njegove mučeniške smrti.

Vse prijatelje lepi vabimo

rodbina Rupnik

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov — TABOR je last in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor. — Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. Urejuje uredniški odbor, odgovorni urednik Adolf Škrjanc, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Jože Jenko.

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticomunists

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 892.310

NAROČNINA: Južna Amerika 400 pesov, odn. enakovrednost v dolarju. U. S. A. in Kanada 2.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; evropske države 2 dolarja

Naročila, reklamacije in nakazila pošiljajte na naslov upravnika: José Jenko, Pedernera 1075, Villa Madero, prov. Buenos Aires, Rep. Argentina

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Kakor sta se v tistih strašnih letih krvave komunistične revolucije prav za časa tuje okupacije slovenski narod in njegova domobranska vojska zaupno zgrnila okrog svojega edinega zaščitnika, ki je bil zanju pripravljen žrtvovati tudi čast in življenje, in s tem vsemu svetu nedvomno izpričala svojo narodno zavest in voljo do življenja v svobodi, tako je spomin na generala Leona Rupnika ob 20. obletnici njegovega mučeništva obveza in vodilo nam in rodovom zanamcev na pravi poti v svetlo bodočnost.

Leon Rimmik

Tabor

*Kdaj junak pač boče vstal,
ki bo strl sovraga!*

(Domobranska pesem.)

Septiembre 1966

BUENOS AIRES

September 1966

LEON RUPNIK

(Ob 20. obletnici mučeništva)

Viharnik v slovenski gori!

Ko je bilo neurje najbolj besno, smo Te zagledali. Edinega. Druga nismo imeli. Zato smo se zatekli v Tvojo senco. Vsi. Pastirji in čreda. Zakaj Tvoje korenine so pognale tako globoko v ljubezen zemlje, da Te vihar ni mogel podreti.

*

Vsem viden si stal na samoti višine. — Za nas!

Izpostavil si neomadeževanost svoje časti. — Za nas!

Prestajal si piš klevet. — Za nas!

Lovil si moreče strele. — Za nas!

Brzdal si togoten grom. — Za nas!

Prestrezal si točo sovraštva. — Za nas!

Stal si zravnar pred črnimi oblaki, ki si jih videl drveti proti sebi. — Za nas!

Vsem viden si do konca vztrajal na samoti višine. — Za nas!

Ker si z vrha slovenske gore videl daljna obzorja. — Za nas!

*

Ko pa je neurje prenehalo, so Te podrli. — Zaradi nas!

Zato vemo, da v poslednji višini bližine božje na čelu dvanajst tisočev svojih prosiš — za nas.

Ker od tam vidiš poslednja obzorja naše biti.

*

Hvala Ti, viharnik s slovenske gore!

Tvoj slaven spomin je poslej iz roda v rod kažipot v smer, ki si nam jo odkril:

BOG — NAROD — DOMOVINA

O P O R O K A

Med slovensko zdamsko javnostjo je bilo že večkrat govora o Rupnikovem poslovilnem pismu, njegovi vsebini, komu ga je izročil itd. Z namenom, da bi zadevo dokončno razčistili in odpravili vse dvome, smo se obrnili naravnost na vdovo našega vrhovnega poveljnika go. Olgo Rupnikovo s prošnjo, da nam dovoli pismo priobčiti za 20. obletnico njegove mučeniške smrti. — TABOR se počaščen zahvaljuje gospe Olgi Rupnikovi za naklonjeno zaupanje, da bo preko njegovih strani vsa slovenska javnost dokončno zvedela za dobesedno vsebino — z izjemo čisto osebnih odnosov do članov družine, kar smo iz razumljivega spoštovanja do intimnosti izpustili —, ki je ne samo dragocen dokument za našo zgodovino, ampak tudi svetlo pričevanje človeške in rodoljubne celovitosti vrhovnega poveljnika našega epičnega protikomunističnega boja, po katerem je naše dično domobranstvo v danih okoliščinah zgodovinskega razvoja postalo svetel zgled vsem svobodoljubnim narodom sveta. —

Op. ur.

Ovoj pisma je običajni obrazec za pošto vojnih ujetnikov, na čigar naslovnici strani je sledeče:

(Tiskano)

PRISONER OF WAR POST
SERVICE DES PRISONNIERS DE GUERRE
KRIEGSFANGENNENPOST

(Rokopis gen. Rupnika)

Pred izročitvijo
 naslednjemu prenosilcu
 prosim čitati.

TO Gospa

A Olga R u p n i k

AN Begunsko taborišče Spittal na Dravi
 Avstrija

Po dobroti prečastitega gospoda papeškega delegata *Dragana Marjanovića* preko častitega gospoda dekana v Spittalu na Dravi.

Pismo je napisano v nemškem jeziku, da ga z ozirom na obstoječe cenzurne in prometne težkoče kdo izmed prečastitih gospodov v Avstriji mogoče lahko sporoči ustno ali kot prepisano zabeležko.

Na hrbtni strani ovoja je sledeće:

(Tiskano)

(Rokopis gen. Rupnika)

FROM

MITTENTE

P. O. W. C. — 215 — Grottaglie — Taranto

ABSENDER

NOME

VOR UND ZUNAME

Leo Rupnik — Div. General

PRIG. DI GUERRA NO.

GEFANGENENUMMER

A. A. 412,002

Oddano:

Na sveti božični dan 25. XII. 1945 v roke hrvaškega divizijskega kurata prečastitega gospoda *Zvonka Živičnjaka* s prošnjo, da izroči dalje.

V omenjenem ovoju je iz razlogov, ki so omenjeni na njegovi naslovni strani, v nemščini lastnoročno napisano pismo gen. Leona Rupnika na polovici pisarniške pole zelenkaste barve, ki je še enkrat prepognjena, tako da je tekst pisan na formatu četrtsinske pole na štirih straneh. — Dobe-sedni, natančni prevod pisma z izjemami, ki smo jih omenili na uvodnem mestu, je sledeči:

Moja srčno, goreče ljubljena, najboljša, hrabra ženka!

Dne 7. VIII. — torej pred več kot 3 meseci — sem moral s tesnobo v srcu zapustiti Tebe in najine najdražje. — Vsi poizkusi, da bi dobil od Tebe in najinih neko sigurno novico, da ste v redu, so propadli. — Samo po pripovedovanju sem sklepal, da ste v Spittalu in vam je primerno dobro. — Moje življenje in moje duševno razpoloženje potemtakem neprestano prevzemata skrb in bojazen za vas, moji ljubi, in vašo bodočnost. Sam sem se navadil postavljati svojo osebo popolnoma v ozadje, ničesar več zahtevati, za ničemer stremeti in končno umreti kot pošten človek, ki je svojemu narodu po svojih najboljših zmoglostih in znanju hotel rešiti vsaj obstanek njegove osnove iz te svetovne kataklizme. — Boga samo prosim, da bi mi, predno me pokliče pred Svoj sodni stol, prihranil muke in torture, ki me *v slučaju* izročitve Titovemu režimu gotovo čakajo. — Ta možnost je namreč sedaj zopet stopila v ospredje in z vsemi s tem zvezanimi obeti zelo boleče pritiska na moje in razpoloženje mojih 4 sotrpnov. — In to prav teden dni pred svetim božičem, ki nas uboge umrljive ljudi in naše družine vedno znova povezuje z učlovečenim Sinom božjim in Njegovo sveto Družino. — V tem času torej, ki je posvečen miru na zemlji, me nuja iz globine

srca, da pišem te vrstice *Tebi*, moja oboževana, dobra ženka, in prepuščam božji volji, da jim dovoli priti v Tvoje tako vroče ljubljene roke za slučaj, če bi sklep volje božje odločil, da za svoj mali slovenski narod doprinesem še poslednjo žrtev — moje življenje.

.....

Za slučaj, da bi me zares čakalo najhujše... za slučaj, da nama usoda ne bi več privoščila snidenja v tostranstvu, smatraj te vrstice kot *mojo oporoko*.

Vse, kar ostaja po meni zemskih dobrin — saj je vse le beračija —, je Tvoje in Ti razpolagam po svoji razsodnosti. (8.000 italijanskih in 12.000 ljubljanskih lir so mi odvzeli proti potrdilu. Nekako polovico perila so mi zaplenili; civilni plašč pa so mi že v Fermu emigranti ukradli s postelje, ko sem spal.)

.....

Vse naše prijatelje pozdravi zares iskreno in prisrčno; na vse mislim poln hvaležnosti in ljubezni.

Mojemu vrlému, pobožnemu, boguvdanemu narodu, prav posebej pa v Boga zaupajočim kmetom in delavcem, kakor tudi prav posebej njihovim sinovom, junaškim domobrancem pa sporoči naslednje:

Stopam pred božji sodni stol s prepričanjem, da so Slovenci res sicer najmanjši, pa vendar najbolj vrl in nadarjen evropski narod. V tem narodu je še čvrsto zakoreninjena blagovest človekovega odrešenja, ki jo je zasejal Sin božji: „Ljubite svojega bližnjega kot sami sebe!“ Redke izgubljene duše so samo potrdilo tega, zaradi česar sem srečen in ponosen, da sem Slovenec. — *Bog živi!* — *Navzlic vsem zanikanjem bo živel večno; in mali slovenski narod z Njim in v Njem, dokler mu bo ostal zvest.*

Slovenski narod naj mi odpusti, da sem se pustil zaradi politične prevare lahkoverno odvrniti od sklepa, da poveljujem hrabrim domobrancem. — Ta napaka me strašno muči; zakaj tudi v najbolj neugodnem slučaju bi bilo nadaljevanje boja proti boljševizmu za narod, domobrance in mene koristnejše in bolj častno, kot se je zgodilo brez mene. — Gorenjski kot bi menda končno postal naš grob; toda grob, v katerega bi se zrušili tudi tisoči partizanov, grob, iz katerega bi bilo vstajenje za Boga bojujočih se Slovencev lažje kot iz množičnih grobov izročeni in poklanih najboljših sinov našega vrlega naroda.

Vse ljudi, katerim sem nehote in podzavestno prizadel kaj žalega, prosim za odpuščanje. — Moje sodnike, ki me obsojajo v imenu zlega, bo najprej sodil Bog, potem pa zgodovina.

Sedaj, moj srčni zaklad, prosim Tebe in vse najine drage, da mi

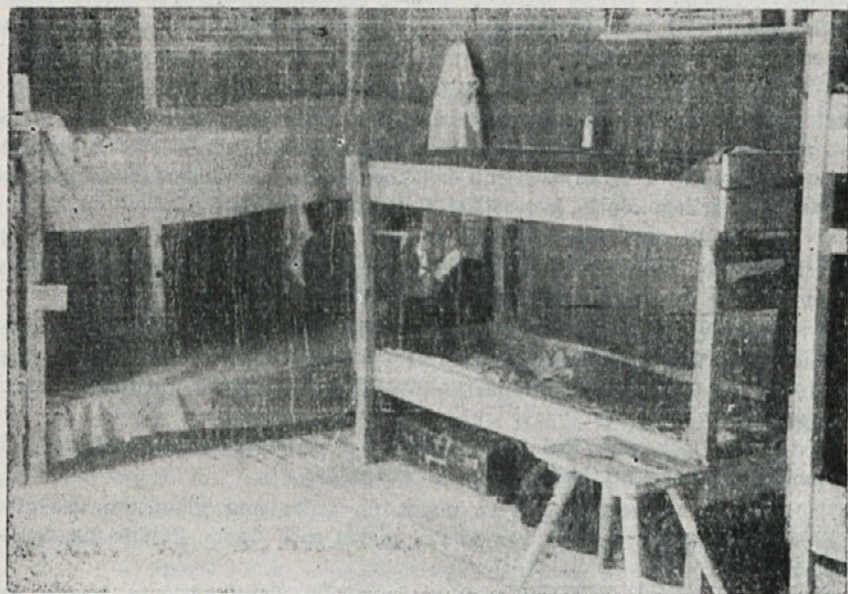
odpustite, če sem kedaj koga v slabem razpoloženju in togoti ranil. Če bi Bog dopustil, da bi zopet imel srečo biti s Teboj in najinimi ljubljenimi, se bom na vse načine potrudil, da svojo krivico popravim.

Tako torej, moja oboževana ženka in mamica, Te toplo in iskreno poljubljam, predajam v varstvo Vsemogočnega in Te zagotavljam, da boste Ti in najini najdražji izpolnjevali moje srce in mojo zavest do zadnjega trenutka, ko vas bom v mislih še enkrat vse poljubil in potem tudi naravnost ljubega Boga prosil za vas. Še nekrat tisoč poljubov vsem, prav posebej pa Tebi, moja edina Lola.

Tvoj užaloščeni, pa v Boga zaupajoči

Grottaglie pri Tarantu, 17. XII. 45.

Leo

Prična v baraki taborišča Föderaun ob Zili je bila počivališče generala Leona Rupnika do 7. avgusta 1945, ko je bil prepeljan v Italijo, od koder je pot njegove usode vodila samo še na komunistično morišče, da je tako dokončno stopil na čelo legijona slovenskih junakov, ki bodo poslej šli pred narodom iz roda v rod.

Moji spomini na generala Rupnika

Naslov bi se v skladu z vsebino pravzaprav moral glasiti: Kako sem spoznal generala Rupnika? Brez osebnega stika z njim te posmrtnice pač ne bi mogel napisati, ker ne bi imela nobene zveze z življenjsko stvarnostjo. Da bi kot neznanec neznanцу pisal posmrtnico, natrpano s pesniško zanositostjo in izumetničenim literarnim leporečjem, se mi upira.

Seči moram v osebno bolečino, že hočem lik pokojnega generala osvetliti v vsej njegovi neizmerni dobroti in tragični veličini, ter tako nanizati nekaj dogodkov, ki so me po krivuljasti poti privedli do njega. Navajam zgolj suha dejstva brez maščevalnosti in brez mrznje. Zavedam se, da je bilo v tistih razburkanih časih nešteto družin, ki so doživele še vse hujše tragedije.

Nekaj let pred svetovno vojno me je privatni zdravnik poslal v ljubljansko bolnišnico. Drugo jutro je še pred zdravniško vizito prihitela v bolniško sobo neka ženska. Sklonila se je k meni in mi šepnila na uho: „V upravi lista so mi rekli, da moramo zatúšati, da niste bili zavarovani.“

Pozneje mi je dr. Drobnič, šef Okrožnega urada, blaga duša, izposloval enoletni bolniški dopust. Odšel sem na Gorenjsko, kjer je moja žena — prva ženska članica Novinarskega društva v Ljubljani — vodila podružnico „Slovenca“ v Kranju. Kljub bolehnosti sem na Gorenjskem pisal za mladinsko prilogo dalje in pošiljal tudi razne dopise.

Izbruhnila je vojna. Zgornjo Savsko dolino je najprej zasedla italijanska vojska. Po treh dneh se je na ukaz Hitlerja morala umakniti in prepustiti Gorenjsko nemški okupacijski oblasti.

Čez nekaj dni je prihitel k meni tamkajšnji župan, ki so ga Nemci začasno obdržali kot tolmača. „Bežite!“ je razburjeno rekel. „Ste na listi oseb, ki jih pošljejo v internacijo ali postrelijo zaradi protihitlerjanske propagande.“

In sem pobegnil. Peš izpod Triglava v Ljubljano. Vse ogromno folklorno gradivo so mi Nemci pozneje zažgali.

Brez vseh sredstev sem se napatil k tedanjemu glavnemu uredniku „Slovenca“. Izjavil je: „Za vas ni več mesta med nami. Pojdite na deželo delat!“

Drugo jutro sem se napatil k ravnatelju Pokojninskega zavoda dr. Vrančiču. Prosil sem ga, naj mi izplača pokojninski prispevek za zadnja leta, ko sem bil že zavarovan.

„Brez nadaljnega,“ je odgovoril. „Poznam vaš primer. Kot časnikarski poročevalec ste bili „Slovencu“ vsak čas na razpolago; vrh tega ste neprekinjeno urejevali mladinsko prilogo. Niste opravljali priložnostnega dela (v kasteljanščini changa, op. p.), marveč redno delo. Po zakonu fe

„bilo vaše zavarovanje obvezno. Oškodovali so vas kar za deset let. Osebnom uredil to stvar.“

Na posredovanje advokata dr. Žužka je Katoliško tiskovno društvo sklenilo, da mi izplača v obrokih celotni znesek. Tako je bil ta spor povsem poravnani.

S prvim obrokom in z ženo, ki je z otrokom prihitela za menoj, sem se naselil v Stični na Dolenjskem. Žena — prej vneta propagandistka za „Slovenca“ — je trdo delala na polju, jaz pa sem kahal ter pisal kroniko o požigih, internacijah, streljanju talcev, preseljevanju in drugih nasiljih italijanskega in nemškega okupatorja. Zložil sem tudi celo zbirko pesmi z motivi, ki so šibala ta nasilja. Vse te zapiske so pozneje partizani dobili v roke.

Po začetnih umorih protikomunističnih veljakov v Ljubljani se je razplamtela komunistična revolucija po vsem Dolenjskem. Začele so padati prve nedolžne žrtve.

Dr. Fedran, zdravnik v Stični, mi je rekel: „Gospod Kuncič, vsak na vašem mestu bi šel v hosto.“ — „Jaz pa ne grem,“ sem odločno izjavil. „Nisem dlakocepec, da bi zaradi nekih navzkrižij krenil iz enega ekstrema v drug ekstrem. Sem samorastnik. V teh zmedenih časih vse stvari presojam po svoje.“

Sredi gluhe noči je jeknil strel. Planil sem pokonci. Bil sem prepričan, da so partizani prišli pome. Zjutraj sem izvedel, da so ubili sosedovega sina, ker se jim ni hotel pridružiti. Že umirajoč je v naročju matere do kraja izmolil kesanje in izdihnil. Nekaj tednov nato so ugrabili upokojenega orožnika. Zvezali so ubogemu starčku noge in ga tako po tleh vlekli v hosto. Pod drevesom, kjer je bilo velikansko mravljišče, so ga za noge privezali na vejo tako, da je bila glava napol pogreznjena v mravljišču. Umrl je med nepopisnimi mukami.

Tedaj se je v meni spet zganila časnikarska žilica. Pozabil sem osebne tegobe ter začel pošiljati „Slovencu“ in „Slovenskemu domu“ poročila o teh grozodejstvih, pozneje pa tudi poročila o bojih Vaških straž s partizani.

Terencem to ni ostalo prikrito. Neka gospa, dobro informirana, mi je zaupala, da odlašajo z mojo „likvidacijo“ samo zato, ker sem pobegnil pred Hitlerjanci in bi tako težko zagovarjali svoj zločin pred domačini.

Poslej sem živel kot preganjana zver. Na Gorenjskem so me Hitlerjanci imeli na črni listi, v Ljubljani so me odslovili, partizani so mi stregli po življenju, fašisti so me z naperjenimi samokresi dvakrat „aretirali“ ter šele na posredovanje stiškega opata č. g. Kostelica, ki je užival veliko avtoriteto, izpustili.

Kljub vsem grenkobam hranim v srcu lepe spomine na dobre ljudi, ki sem jih srečal v Stični. Tako pisatelja Ksaverja Meška, župnika Pečnaka in Sokliča — vsi trije so bili begunci —, nekaj stiških patrov ter županova sina Jožeta Mestnika, ki so nas hodili stalno obiskovat. Naj jim Bog stokrat poplača plemenito razumevanje!

Po ustanovitvi Vaške straže sem govoril na grobu prvega padlega stražarja in mu napisal tudi nekrolog. To je bilo višek izzivanja za partizane. Nujno so me predlagali za usmrnitev — na podlagi zaupnih informacij, ki sem jih dobil. Čakali so le še odločitve „od zgoraj“.

Takrat sem stanoval s svojo družino v samotni hiši tik hoste, kamor so vsak čas lahko nemoteno prišli partizani. Zavedal sem se, da so mi dnevi šteti. Poslal sem pismeno prošnjo pisatelju Rinzgarju, naj posreduje pri Katoliškem tiskovnem društvu v Ljubljani, naj mi pošlje zgolj **formalni, povsem neobvezni uradni poziv**, naj nastopim službo. Brez takšnih uradnih listin italijanski karabinjerji nikomur niso dovolili potovati v Ljubljano. Pisatelj Rinzgar, ki je med vojno izdal zbirko mojih pesmi, mi je odgovoril: „Posredoval sem za vas, a naletel na gluha ušesa. Njihova sveta krščanska dolžnost bi bila, da bi se zavzeli za vas, ko ste pri njih toliko let z resničnim uspehom delali.“ Upoštevam, da je bil morda po sredi nesporazum.

V skrajni stiski sem se obrnil na generala Rupnika, ki je tedaj deloval v svojstvu ljubljanskega župana. Opisal sem mu svoj brezupni položaj. Čez dva dni sem že dobil ekspresno pismo z uradnim pozivom in njegovim podpisom, naj takoj nastopim službo pri Mestni občini ljubljanski. S to uradno listino sem zlahka dobil dovoljenje od karabinerjev za odhod. Nemudoma sem odpotoval — vprav zadnji trenutek. Še tisto noč so prišli partizani, da bi me odvedli. Moj, zdaj že pokojni, sinko Matjaž jih je na kolenih prosil: „Atka ni. Je šel v Ljubljano. Pustite mamico, saj ona ni nič kriva.“ Po kratkem posvetovanju, poparjeni, da jim je „ticek“ ušel pred nosom, so odšli.

V Ljubljani sem se takoj napotil k županu generalu Rupniku. Predstavil sem se mu in se prisrčno zahvalil za človekoljubno dejanje. Trdno sem bil prepričan, da je bil njegov uradni poziv **gola formalnost**, ki je imela samo ta namen, da bi mi rešila življenje. Okrenil sem se in hotel oditi.

„Počakajte!“ je general Rupnik zaklical za menoj. Njegov dobrodušni obraz je spreletel hudomušen nasmešek. „Gospod Kunčič, ne bodite naivni. Ali mislite, da bom jaz kot župan kar tako za šalo pošiljal službene dekrete po svetu? Že jutri nastopite službo v Tiskovnem referatu mestne občine.“ Orosile so se mi oči ob tolikšni dobroti. Zahvalil sem se mu znova. Spremljal me je do vrat predsobe in zaklical tajniku: „Gospod tajnik, izplačajte gospodu Kunčiču nekaj tisoč lir za prvo silo.“ Nato se je znova obrnil k meni in pristavil: „Tudi zasilno stanovanje z najpotrebnejšim pohištvo na Gradu sem vam preskrbel. Preden pride družina za vami, bom ukrenil vse, da dobite primernejše stanovanje.“ Presunjen v dno duše sem odšel.

General Rupnik ni gledal sveta okoli sebe skozi politično pobarvane naočnike, marveč s človeškimi očmi. Kot župan je uvedel povsem nov sistem dobrodelne pomoči. Siromaku v stiski, ki se je zatekel k njemu, ni bilo treba hoditi iz urada v urad, kjer bi ga uradniki pomilovalno gledali. Njegov tajnik je imel pooblastilo, da je obzirno vsakemu izplačal določeno

podporo, ki jo je seveda vestno vknjižil. Tako ni vedela levica, kar je dala desnica...

Postal sem uradnik Tiskovnega urada Mestne občine ljubljanske. V tem svojstvu bi lahko napisal marsikatero zanimive podrobnosti, ki pa jih hranim za pozneje.

Še pred prihodom moje družine iz Stične, me je general Rupnik znova poklical k sebi. „Zglasite se na stanovanjskem uradu pri dr. Brelihu,“ mi je velel. „On ima v evidenci prazna stanovanja. Na Gradu s svojo družino ne morete stanovati.“

Dr. Brelih mi je rekel: „Imam za vas pripravljeno lepo stanovanje za Bežigradom v mestnih hišah.“ Uradnik Pegan, komunist, ki je to slišal, je prebledel in zaključal: „Gospod doktor, ne!“ Dr. Brelih je zamahnil z roko in mi dejal: „Jutri se že lahko preselite tja. Potrebno pohištvo pošljemo za vami.“

Ko sem naslednji dan odprl podeljeno mi stanovanje, sem takoj dognal, da se je v največji naglici izselila družina, ki ji je komunist Pegan na svojo pest — verjetno za primerno nagrado — izposloval to stanovanje. Niti toliko časa ni imela ta komunistična družina, da bi počedila vso neznago...

Sledil je zlom italijanske vojske. Dolenjsko so s pomočjo italijanskih komunistov že zasedli partizani. Moja družina je z zadnjim vlakom srečno prišla za menoj in po zaslugi generala Rupnika našla udoben dom.

Zlom italijanske armade je povzročil nepopisen kaos. Človek se zgrozi ob misli, kaj bi bilo, če takrat ne bi bilo na tako izpostavljenem mestu generala Rupnika, ko so Nemci zasedli Ljubljano. Verjetno bi iz maščevalnosti zaradi Simovičevega puča in partizanskih sabotaž izvajali podobne represalije kot so jih na Gorenjskem in Štajerskem, kjer so izgnali tudi duhovnike, še prej jih pa prisilili k najnižjemu delu. General Rupnik je spretno krmaril to ubogo slovensko ladjico med dvema tokovoma, da je svetovni vihar ne bi zanesel v še hujše pogubonosne vrtince.

Stal sem ob ljubljanski železniški postaji, ko so Nemci gnali krdelo italijanskih vojnih ujetnikov mimo. Na svojo grozo sem videl, da je med njimi tudi mnogo Vaških stražarjev. Skočil sem na tramvaj in se odpeljal na Glince, kjer je stanoval general Rupnik. Stražnikom ob vhodu sem pomolil svojo legitimacijo in jih prosil, naj sporočijo generalu Rupniku, da moram nujno govoriti z njim. Čez nekaj trenutkov je že pomolil svojo glavo skozi odprta vrata, se prijazno nasmehnil in zaključal: „A vi ste, gospod Kunčič. Kar naprej!“ Pojasnil sem mu, kar sem videl. „Bog se nas usmili,“ je zaskrbljeno vzkliknil. „Tako bom razložil vodilnim osebnostim okupacijske oblasti, da so to protikomunistični bojevniki, in jih prosil, naj jih izpustijo.“ Na njegovo posredovanje so jih res izpustili. Vsi so se pozneje pridružili domobranstvu...

Sledil je tudi zlom nemške armade. Domobranstvo se je znašlo v težkem položaju. Del italijanske vojske se je s težkim artilerijskim orožjem

pridružil partizanom, na obzorju pa so bili vidni tudi obrisi nešteti sovjetskih zasodbenih brigad... Dogodki tistih dni, združeni z usodo generala Rupnika, so znani in jih ne bom opisoval, ker se ne spuščam v politiko.

Zadnje tedne sem Tiskovni urad upravljal sam. Šef Ante Gaber je šel na dopust, strojepisko so pa kot partijsko vohunko zaprli. Zadnjo soboto sem zaklenil Tiskovni urad in sklenil, da v ponedeljek pospravim svoje rokopise. Dogodki so me prihiteli. Še isti dan je prihitel k nam domobranski častnik in rekel: „Kaj čakate? Glavnina beguncev že odhaja. V ponedeljek bo morda že prepozno.“ Tako sem naslednji dan po zaslugi domobranskega častnika v dramatičnih okoliščinah s svojo družino srečno prisel na Koroško in pozneje v Italijo.

Tudi general Rupnik je delil grenko usodo begunstva z nami. Njegova trnjeva pot v zdomstvu je bila od verodostojnih prič opisana že v vseh podrobnostih. Ne bom stopal po že izhojenih stopinjah in ponavljal, kar so drugi napisali poznim potomcem v spomin in opomin.

Hvaležnost je ena izmed redkih krščanskih čednosti. Če pa kdo neznanu reši življenje, dobi ta hvaležnost še posebno topel prizvok. Ugotavljam: Če ne bi bilo generala Rupnika in njegove srčne dobrote, bi moje kosti in verjetno tudi kosti moje družine že zdavnaj trohnele nekje pod koreninami stiških gozdov. Moja hvaležnost je zakoreninjena v Kristusovih naukih, s katerimi je poveličeval ljubezen in hvaležnost kot dve najdragocenejši vrednosti tega sveta in hkrati obsojal ozkosrčnost in sebičnost. Kdorkoli se bo nad to mojo hvaležnostjo spodtikal, si bo poslanstvo ljubezni v sramu zakrilo obraz...

Matijo Gubca, voditelja slovensko-hrvatskega upora proti fevdalnim mogotcem in zatiralcem, so pred stoletji v Zagrebu kronali z razbeljeno železno krono. Vrhnja plast gospode ob tem groznem prizoru ni našla besedice pomilovanja. Tudi Gubca so smatrali za nekakšnega „vojnega zločinca“. Dandanes ga zanosito opevajo neštete pesniške zbirke kot junaka, romanopisci so ga postavili v središče svojih zgodb, zgodovina pa mu je posvetila častno poglavje. Morda se še ni rodil, ali pa se je že bodoči slovenski zgodovinar, ki bo najtragičnejše razdobje naše zgodovine opisal povsem nepristransko in tudi generalu Rupniku prisodil tisto mesto, ki mu po božjih in človeških postavah pripada. To bo morda šele takrat, ko sodobnih Pilatih — ki so si ob kriku: „Križaj ga!“ doma svetohlinsko umivali roke — ne bo več ne duha ne sluha.

General Rupnik!

Dvajset let je šlo v zaton, kar je bil po vetrinjski žalogrri tudi nad Vami storjen krvavi zločin. Dvajset let je preteklo, kar je bila dopolnjena tragika plemenite samoodpovedi in najdragocenejše žrtve na oltar domovine. Razočarani in zagrenjeni v dno duše ste omahnili na to tako drago Vam zemljico rodno in jo s krvavečimi prsi poslednjič ljubeče priželi nase...

Šli ste v večnost kot eden izmed največjih slovenskih poštenjakov s čistimi rokami in neomadeževano vestjo, medtem ko bi Vaši krvniki morali

že zdavnaj izmoliti svoj confiteor. Bili ste zvest varuh slovenskih svetinj, slovenske tradicije in neutrujen klicar sloge med nami. Da je bil Vaš glas — glas vpijočega v puščavi, ni Vaša krivda. Če le kdo, Vi, ponižani, zasramovani in opljuvani od nahujskane množice, ste prebridko občutili, da je nehvaležnost plačilo tega sveta. Šli ste v večnost in se tovariško pridružili narodnima junakoma generalu Maistru in Malgaju ter svojim zvestim fantom — padlim domobrancem.

Očetu slovenskega domobranstva — generalu Leonu Rupniku!

Tiho sva ždela z ženo v čolnu in nemirni valovi Milštadskega jezera so osredotočevali najine misli v eno vprašanje. — Se nama bo posrečilo najino poslanstvo?

Kratka in obenem dolga pot, komaj nekaj sto korakov navkreber do hiše, tja, kjer je živel tiste tragične dni s svojo družino oče tiste dni izdanega domobranstva, general Leon Rupnik.

Tako naju je pozdravil kot vedno: pristrčno in očetovsko. In s tistim smehljajem in dobroto, ki je odsevala v njegovem obrazu vedno, ko je srečaval zveste ljudi. — „Lepo, lepo Slave! Tako zgodaj in tako zaskrbljen!“

Dame so menjale pozdrave in začele pogovor, za tiste čase prav gotovo tako resen, kot je bil čas in razmere. Kmalu se je vsa družba razživela v medsebojni izmenjavi misli. Poprosil sem generala za osebni pogovor. Razumel me je.

Prijatelji časniki, Mirko Javornik, Ludvik Klakočar in drugi smo prav tiste dni dobili zvezo z angleškim stotnikom, poveljnikom zavezniške edinice v Steinfeldu ob Dravi. Tovariša mu nista prikrivala skrbi za našo usodo. Kot človek je bil ta častnik odkrit, kot vojak pa tudi ni skrival ledene odločitve zavezniških sil o naši usodi. Ponudil nam je roko v pomoč in vsi smo se je oklenili kot rešilne bilke. Dal nam je priliko pobegniti v zaprtem avtomobilu in nas skriti v majhni vasi Lengholz pod vznožjem Stagora.

Vsi smo želeli, da bi stari, dobri general odšel z nami, tako, kot nas je gostoljubno sprejel v svojo kolono, ko smo se umikali na Koroško.

Javornik Mirko naju je poslal s tem namenom do družine. Z nami bi lahko odšel samo stari general. Prosil sem ga, da se obrije in gre na vsak način in z najmanjšo prtljago do naše časnikarske skupine. Začasno smo bili v župnijski dvorani v Milstadtu. Angleži so nas večkrat obiskovali in nam grenili že itak skromne grižljaje kruha in žlice vsakdanje krompirjeve juhe.

Sklep je bil odločen. Čimprej in čim manjša skupina z generalom, se bo prva umaknila in odšla iz Milstadta. Poveljnik angleške divizije v Milstadtu je bil zelo ljubezniv. Dr. Stanko Kociper je kmalu našel pot do njega. Polne zagotovil o generalovi in domobranski varnosti so bila nje-

Baraka britanskega ujetniškega taborišča Föderau in v gozdčku ob bistri slovenski Zili je bilo zadnje bivališče generala Leona Rupnika na Koroškem. Postaja na križevem potu moža, ki je dal za svoj narod več kot nihče: življenje in čast, da bi slovenski narod živel v časti in poštenju

gova usta. General me je poslal z Ivom Bergantom v Vetrinje do Vuka. Tam sem doživel tragedijo, ki je starega generala v dušo potrla. Nikoli ni verjel Nemcem, še manj zaveznikom. Verjel je le v oficirsko čast, zato je kot vojak sprejel vse, kar je prišlo nad narod, domobranstvo ter na nas vse z junaško odločnostjo in z gluho bolečino.

Kratek je bil najin obisk. Niti sanjalo se mi ni, da sem ga zadnjič videl in stiskal dobrotno roko slovenskega prezidenta in očeta domobranstva generala Leona Rupnika.

„Dragi prijatelj,“ tako je dejal. „Res, Bog Vam plačaj, dragi častnikarji za Vašo skrb in željo, da bi šel z Vami. Glejte, ne morem!“ — In objel je prisotno hčerko Ksenijo in gospo Olgo. „Ne morem, dragi Slavc. Pri družini ostanem. Naj bo, kar bo! Z mojimi bom lažje delil bolečino, ki mi trga srce. Ne vem, kaj je z Vukom, slutim, kaj je z mojimi domobranci na rodnih tleh. Ne morem bežati! In ne bom se skrival! Ne zamerite, da ne grem z Vami. Moja pot je tja, kjer so moji domobranci!“

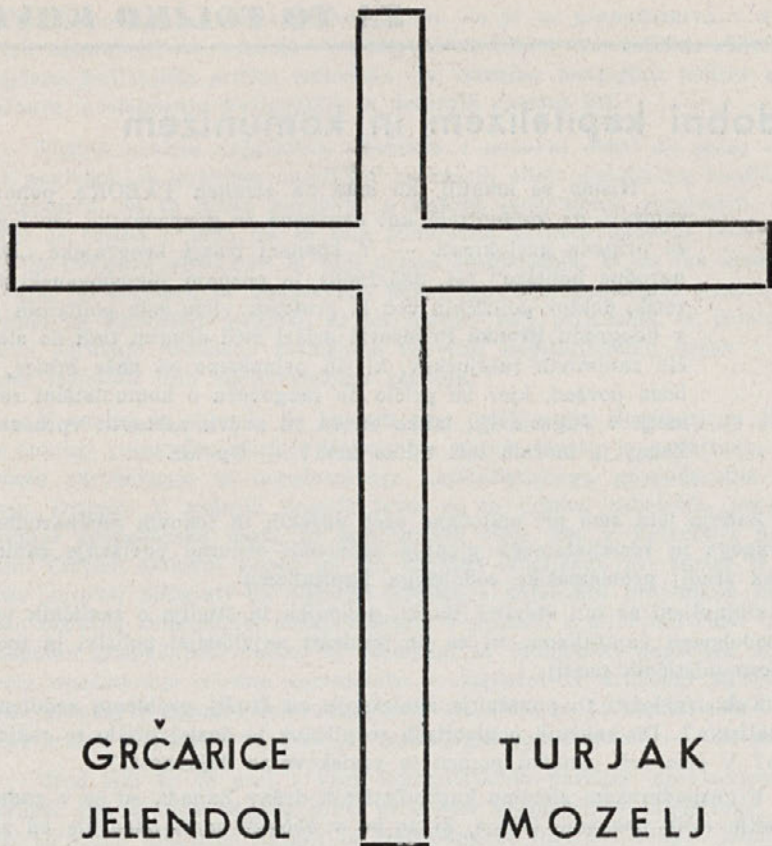
Nikoli ne bom pozabil tega zadnjega slovesa. Prezidentovo očetno oporočno pismo družini, preživelim borcem in slovenskemu narodu pred odhodom na pot svojih junaških domobrancev potrjuje, da je general že takrat slutil: Bog in ljudje mu bodo dopustili umreti skupno s svojimi junaki.

Slava in čast velikemu Slovincu, očetu slovenskega naroda v njegovi najhujši preizkušnji, — generalu Leonu Rupniku!

Oh dvajsetletnici njegove smrti zmolimo z njim in z mučenimi domobranci, da bi narod vstal in bil vreden sadu njihovega mučeništva — svobode!

Slavko Skoberne l. r.

bivši urednik „Slovenskega doma“

GRČARICE
JELENDOL

TURJAK
MOZELJ

SEPTEMBER 1943

Nikdar ne bomo pozabili protikomunističnih borcev, ki so padli v borbi za svobodo slovenskega naroda. S svojim življenjem so potrdili svoje prepričanje. Padli so kot žrtve neenotnosti in nesposobnosti protikomunističnega vodstva v odločilnem momentu; pobiti zaradi izdaje in preloma dane besede rdečih krvolokov.

SLAVA PADLIM IN POBITIM JUNAKOM!

Sodobni kapitalizem in komunizem

Nismo se zmotili, ko smo na straneh TABORA ponovno zapisali, da komunizem kot družbena in gospodarska ideologija že pripada preteklosti. — V španski izdaji beograjske „Mednarodne politike“ (št. 385/1966) je poznani jugoslovanski teoretik, doktor političnih ved in profesor višje šole političnih ved v Beogradu Branko Pribičević prišel med drugim tudi do sledečih zanimivih zaključkov, ki jih prinašamo za naše bralce, da bodo povsod, kjer bo prišlo do razgovora o komunistični revoluciji v Jugoslaviji, lahko znova in znova zastavili vprašanje: Zakaj je moralo teči toliko krvi? — Op. ur.

Zadnja leta smo pri malodane vseh odsekih in tokovih mednarodnega delavskega in socialističnega gibanja zabeležili občutno povišanje zanimanja za študij problematike sodobnega kapitalizma.

Objavljeni so bili številni članki, polemike in študije o različnih vidikih sodobnega kapitalizma, ki so jih napisali najvidnejši politiki in teoretiki komunističnih partij.

Kako razložiti to povečanje zanimanja za študij problema sodobnega kapitalizma? Do kakšnih pglavlnih rezultatov je doslej prišlo to raziskovanje? V čem leži osnovni pomen te raziskovalne dejavnosti?

V gospodarskem sistemu kapitalističnih držav Zapada so se v zadnjih dvajsetih letih pokazale težnje, ki so se v občutni meri oddaljile od značilnosti in zakonov prejšnje dobe in ki v posledici pomenijo občutno oddaljitev od nekaterih prej izdelanih idej in znanstvenih zaključkov. Drugi pomemben razlog leži v tem, da so te dežele na sila visoki razvojni stopnji z močnimi delavskimi gibanji, kjer boj za družabno preureditev ni vprašanje daljne bodočnosti, ampak neposredno politično-družabno opravilo in cilj. Tretji, s političnega zrišča mogoče najbolj pomemben razlog pa leži v težnji, da bi tudi na tem področju čim prej in čim bolj temeljito premagali težko dogmatično dediščino, ki jo je komunističnemu gibanju zapustila doba stalinizma.

Suženjsko vdinjanje nekaterih dogmam, ki so jim bile največkrat vsiljene od zunaj, so bile komunistične partije zelo dolga leta vezane na stališča in koncepte, ki že niso bili več znanstveno vzdržljivi, politično pa kar vidno škodljivi. V času velikih in pomembnih sprememb v ustroju kapitalističnega gospodarstva so ti dogmatiki trdili, da po prvi svetovni vojni na tem področju sploh ni bilo nobene važne spremembe. V času, ko je kapitalistično gospodarstvo dosegalo visoke stopnje rasti in uresničevalo mo-

gočno ekspanzijo, so vztrajali na trditvi, da je to gospodarstvo v globoki krizi, zaostalosti in razkroju. V času, ko so bile v teh deželah občutno izboljšane življenjske prilike delavstva, so vztrajno ponavljali trditev o obubošanju, poslabšanju življenjskih in delovnih razmer itd.

Vestna analiza dejavnosti, obsežena v ponovni oceni do sedaj veljavnih pogledov, in pravilna osvetlitev razvojnih silnic sodobnega kapitalizma, dokazujeta, da že lahko govorimo o zadosti pomembnih rezultatih. Glavni delež je očitno v tem, da so bila podvržena kritični ponovni oceni in že celo premagana omenjena in tudi druga vrednotenja, ki so vsa slonela na skrajno primitivnih in znanstveno nevzdržljivih dogmatičnih nazorih. Postopno se oblikujejo pogledi, ki na mnogo bolj prijemljiv in primernejši način odražajo družbeno resničnost razvitih kapitalističnih držav v sedanjem trenutku njih zgodovinskega razvoja.

V analizi in sklepih, do katerih smo prišli preko dosedanjega študija, so posebej pomembni sledeči čini: Na prvem mestu je poudarjeno, da se proces združevanja in osredotočenja kapitalističnega gospodarstva nadaljuje. Drugič: V zadnjih desetih letih so te države zabeležile povprečno stopnjo gospodarske rasti, ki leži mnogo višje kot v katerikoli prejšnji dobi. Tretjič: Delovni pogoji so bili občutno izboljšani, pri čemer je treba prav posebej pokazati na občutno povišanje dejanskih prejemkov in prav tako občutno zmanjšanje nezaposlenosti v primeri z minulimi časi. Četrto: Pospešen gospodarski razvoj ter tehnični in tehnološki napredek sta prinesla upoštevanja vredne spremembe v razredni in družbeni zgradbi ter prav posebej v zgradbi delavskega razreda. (Vse to je kapitalizem dosegel prav v dobi najhujših naporov za razširjenje komunizma? — Op. ur.)

Med tem ko je prej v vseh komunističnih partijah prevladovala dejavnost frontalnega napada proti procesom gospodarske integracije, v kateri so videli izključne koristi in reakcionarne interese velikih monopolov, se sedaj dela razlika med interesi monopolov — katerih pričujočnost je v teh gibanjih očitna — ter zgodovinsko neizbežno in gospodarsko napredno težnjo k rastoči svetovni gospodarski povezavi.

Ni dvoma, da smo v okviru najnovejših raziskovanj prišli do nazorov, ki so znanstveno bolj utemeljeni in ki odražajo resničnost na bolj odgovarjajoč način. Ni dvoma, da smo naredili z ozirom na nazore, ki so prevladovali v prejšnji dobi, važen korak naprej.

Po drugi strani pa imamo vtis, da so bili nekateri važni problemi še vse premalo analizirani ter da predvsem še niso bile povsem vzete v poštev politične in druge posledice razvojnih teženj v gospodarstvu kapitalističnih držav Zapada. Ta študij pa ni potreben samo za ugotovitev znanstvene resnice, ampak tudi za uporabo odgovarjajoče taktike in strategije delavskega gibanja. Zato je neizbežno in nujno, da vodilni kadri delavskega gibanja upoštevajo te čini pri izgraditvi svojega ideološkega in političnega stališča. (Pomeni: najti način, kako čim hitreje odskočiti s po-

tapljajočega se komunističnega splava, ki je bil že od začetka obsojen v brodolom, ker proti nezadržnemu toku za svobodo ustvarjene žlovekove narave in zato težnje k neprestanemu razvoju in napredku ni mogoče plavati. — Op. ur.)

Evolucija ideoloških in političnih konceptov komunističnih partij zahodne Evrope kaže, da se je razvoj v tej smeri že pričel. V mnogih partijah opazimo stremljenja, kako prilagoditi marksizem, politiko in osnovno orientacijo danim družbenim prilikam. Bila so spremenjena mnoga teoretična naziranja in politična gledišča. Nedvomno je pri tem najbolj važna odklonitev dogmatičnega načela, da je nasilna revolucija edina pravilna pot k družbeni preureditvi; ki ga je nadomestila teza, da so v boju za socializem možne različne poti.

Toda ravno z ozirom na ta problem nastopajo v gibanju nekatere šibkosti v iskanju in izgradnji novega političnega in ideološkega stališča. (Kajpak; stara komunistična garda se dobro zaveda, da komunizem preko svobodne tekme sil ne bo mogel nikdar priti na površje. — Op. ur.)

Poleg tega se skoro vse partije srečujejo s problemom krize takomenovane stare zgradbe. Kadri se hitro starajo, odstotek mladih ljudi, ki bi se bili voljni včlaniti, pa naglo pada. Toda prav tako nikjer ne najdemo resnih poizkusov analize tega dejstva. (Že večkrat smo ponovili tudi mi dejstvo, da je smrt komunizma poleg drugega tudi v tem, ker ni mogoče zajeti sodobne mladine. — Op. ur.)

Najnovejše težnje v razvoju evropskega kapitalizma so med drugim uvedle elemente načrtnega gospodarskega razvoja, zaradi česar so se nekatere partije znašle pred resnimi dilemami. Zaradi predsodkov minulih časov, da planifikacija ni možna, dokler ni odpravljena zasebna lastnina produkcijskih sredstev in dokler delavska partija ne prevzame oblasti, so nekatere partije še živo razpravljale o možnosti planifikacije kljub temu, da so te silnice že dejansko bile jasne kot beli dan. Trenutno se še vodijo hude diskusije, če se delavske partije in sindikati morejo vključiti v dejavnost raznih organizmov gospodarske planifikacije. Proti te vrste udeležbi navajajo argument o razredni kolaboraciji, pa ne uvidijo, kako mirna pot družbene preureditve dopušča možnost, da delavske organizacije lahko tudi v obstoječi (kapitalistični — op. ur.) strukturi postopoma zasedajo položaj za položajem.

(Namesto, da bi se tovariš profesor mučil skozi učeno razpravljanje, bi lahko čisto na kratko in preprosto zapisal takole: „Tovariši komunisti, po...kidali smo ga! Ko so ponekod že mnogo dalje, mi šele moramo priznavati, da je celo sodobni kapitalizem boljši kot petdeset let iskanja našega rdečega raja... — Reši se, kdor se more! Kakor ve in zna...“ — Opomba tiskarskega vajenca, ki je gornje moral staviti.)

V SENCI DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

Naslednji dnevi so bili spet precej nemirni. Logarca je besnela po vasi in domobranci jo pitala z morilci. To se je nekaterim zazdelo sumljivo. Zato so se nekega popoldneva le pripeljali k Logarju, da ženski dopovedo, naj molči, ker jim ne more ničesar dokazati. Ženska pa je nad fanti resnično podivjala. Z vsem jih je zmerjala. Tilka ji je pridno pomagala; oče pa se je spravil za mizo in obsedel, kot da se mu godi največja krivica...

Domobranci je to vedenje pogrelo. Zato so nekoliko pogledali po hiši in po hlevu. V hiši ni bilo ničesar; za hlevom pa so na oknu dobili velik hleb kruha in dve salamice. Vse so pustili, kakor da tega sploh niso opazili. Dobro so vedeli, komu je namenjeno. Takoj so naredili načrt, kdaj in kje bodo postavili zasedo.

Potem so odšli.

Logarca je še za odhajajočimi vpila in pljuvala. Andrejcevega, ki je odhajal zadnji, je napadla, da ji je on ubil sina.

Vinko se ji je pomišljivo nasmehnil in rekel: „Dobro veš, da to ni res, pa vseeno kar naprej očitaj. Sicer mu pa ne delam prav nobene krivice, ker ni tako lep, kot se dela.“

„Ooo, ti hudič beli! Le kaj mu moreš dokazati?“

„Ne divjaj! Pazi, da ne boš kdaj zares žalovala...“

Fantje so sedali na kolesa in počasi izginjali proti glavni cesti.

Pod Kopavnikom so naleteji na kopico otrok, ki so se igrali vojake. Tak je bil pač duh časa, da je moral biti vsak vojak. Nekaj se jih je podilo po bregu — to so bili „partizani“; drugi — „domobranci“ so bili na drugi strani ceste. Ko se je patrola pripeljala mimo, so otroci hoteli pokazati svojo korajžo in so se zares spoprijeli. Eden od „belih“ je svojega rdečega nasprotnika malo preveč pritisnil ob tla. Ta je v onemogli jezi hitro zrasel:

„Če me ne pustiš, takoj pokličem tista dva, ki sta danes pri nas!“

To so slišali tudi domobranci. Pogledali so po fantiču, čigav je, potem se pa mirno odpeljali proti samotni hiši sredi Gmajne.

Tam so poskakali s koles in stekli okrog hiše. Andrejcevi in Turkovi sta stopila na prag. Ko sta odprla, ju je iz veže sprejel strel.

Vinko se je opotekel pod stopnice, Turkov Matija je zviška telebnil nanj. Matija je bil takoj mrtev, Vinka pa so odpeljali v bolnišnico, kjer so mu rešili življenje.

Tisti hip so v zadnji steni zarožljale šipe. Partizan, ki je bil tu skrit, je s puško udaril po oknu in skočil skozi.

Bil je Logarjev Janez. Tekel je proti Gorjančevi meji. Tam ga je podrl rafal iz domobranske strojnice.

Onj drugi, ki je bil z Logarjevim — politični komisar partizanskega odreda — je skočil v klet in si pognal kroglo v glavo.

Pri Logarjevem so našli povečje, naj še tisto noč pobijeta Smoletovo družino, potem pa nadaljujeta svojo kurirsko pot v Krim.

Tako je minil eden najbolj razburljivih dni, kar jih je doživela okolica. Vse se je zgodilo tako hitro, da so ljudje komaj vse uvrstili v svoje misli.

Smoletovi so zajokali, ko so zvedeli, da bi jih brez tega naključja še tisti večer ne bilo več med živimi. Izkrvavel je Turkov, ki jim je že dvakrat komaj odnesel pete. Padel je tudi Logarjev, tihi začetnik tolikega gorja; človek, pred katerim se je tresla vsa okolica, a nihče ni vedel, da so trpeli zaradi njega...

V bližnje vasi se je spet nasešil mir. Kot da bi jih sam Bog pokropil z blagoslovljeno vodo...

Uslišana kletev

Domobranci Logarjevim niso delali nobene sitnosti, čeprav bi jo lahko. Fant je bil mrtev, nič več nevaren, čeravno škode in solza, ki jih je povzročil, nihče ni mogel popraviti.

Župnik Andrej je bil najbolj v zadregi. Po cerkvenih določilih ga kot komunista ni smel pokopati; odreči opravilo mrliču mu pa vest ni pustila.

Nazadnje so uredili tako, da je bil pogreb popoldne, brez maše. Molitve je zmolil kaplan.

Logarjeva družina se je že precej navzela Janezovega duha ter njegovih sodb o maši in verskem življenju, četudi so v cerkev hodili. Kaplana so zelo hvalili, ker za opravljen pogreb ni maral nobenega plačila. Glavni namen te hvale pa je bil, da so pokazali na župnika, katerega ni bilo blizu.

Vas je počasi pozabila na Janeza. Le v gostilni so možaki včasih kakšno rekli na njegov rovaš. Najbolj so mu zamerili, ker se je vedno delal tako lepega in poštenega, v resnici je pa obsojal in ovajal poštene ljudi.

Vse, kar se je zadnji dve leti hudega zgodilo, je zdaj padlo na Logarjeve. Ni bil samo Janez; sodba je padala po vseh od kraja. Očitno je ta upravičena jeza kot prokletstvo legala na ves grunt. Potem je vsem odleglo, kakor da nimajo nasprotnika med seboj.

Logarjeve je to zelo bolelo. Janezove smrti niso mogli preboleti. Niso obsojali fanta in njegovih zablod. Niso se pa usajali kot prej, ker so se bali, da bi jih kdo prijel za prejšnje laži. Zato so tiho sprejeli Janezovo mišljenje in čakali na dan maščevanja. Kaj vse so naredili za to, nihče ni vedel, ker na zunaj niso kazali prav nobene delavnosti. Marsikoga je ta navidezna otopelost motila, ker je niso mogli vskladiti

Eden izmed zadnjih posnetkov generala Leona Rupnika in upravnika dr. Lovra Hacina pred izročitvijo v smrt je bil napravljen dne 7. 8. 1945 v britanskem taborišču Föderaun ob Zili. Takrat so ju Britanci ločili, da so ju zaradi njune zvestobe križčanskemu Zapadu zopet združili z izročitvijo komunističnim krvnikom, kjer je tudi dr. Lovro Hacin s svojo viteško zvestobo do zadnjega vzdihljaja dokazal, da bo za vekomaj ostal na slavnem mestu v spominu svojega naroda

z divjimi pogledi, ki so napovedovali, da v njih vreta ihta in jeza. Vedeli so, da bo prej ali slej bruhnila na dan kot lava iz prebujenega ognjenika.

To je prišlo prej, kot je kdo pričakoval.

*

Vojne je bilo konec. Vojaki so bili naveličani boja in tujine. Želeli so si samo še vrnitve domov.

Po deželi se je raznesla vest, da se bodo domobranci za nekaj dni umaknili na Koroško. To je bilo sicer sila neverjetno; pa je vendar vse kazalo, da se bo uresničilo.

Prve dni maja so se domobranci začeli res umikati proti Ljubljani in Gorenjski. Tedaj so rdeči začeli dvigati glave.

Logarjevi so bili kot pijani... Komaj so se zadrževali, da niso planili, ko so bili domobranci še doma. Stari Logar je hodil sem in tja kot gospodar doline.

Devetega maja se je umaknila tudi četa iz Brezovice. Fante je tako prizadelo, da so čakali do zadnjega trenutka. Ko so že odhajali, so se ustavljali doma. Potem so odšli skozi vas in mimo Logarja. Logarjevi so viseli po oknih in jim za slovo želeli vse slabo. Ničesar več se niso bali.

Logar je mislil, da so fantje tako poteptani, da bodo tiho prenesli vse žaljivke in krivice. Odprl je okno in jezno tulil za odhajajočimi: „Hudiči! Naj vas vse pobijejo, kot ste vi našega!“

Domobranci so se za hip ustavili in gledali v odprto okno. V njih je zavrela kri.

„Jaz bom kar počil,“ je siknil Viktor in čakal, da bo vsaj še eden potegnil z njim.

Vse je ostalo tiho.

„Ne maži si rok!“ je nazadnje odgovoril vodnik Lojze.

Viktor je povsobil puško. Ni mogel razumeti, a ubogal je. Misli vseh so se izgubile nekam daleč...

Spet se je oglasil Lojze:

„Logar! Glej nase in na svoje, da vam Bog ne vrne teh besed!“

Potem so nadaljevali pot. Brez jeze. Prepricani so bili, da so se borili za dobro stvar. Namesto misli na maščevanje, je njihova srca napolnilo zaupanje v pravico...

Zdaj se je Logar zavedel svojih besed. Zbal se je in skrnil pod peč, kjer si je bil že Janez sezidal skrivališče. Vedel je, da je rekel preveč. To ga je morilo, ko je čakal osvobojenja. Zelja po maščevanju ga je tako prevzela, da ni videl ne pomladi, ne trpljenja drugih in mu ni bilo za pravico...

*

Nikdo ni pomislil, da je Logar že vnaprej določen, da bo ob „osvoboditvi“ prevzel oblast v občini, ki so jo po tovarisko imenovali kraj. Tisto jutro so vsi neverjetno zmajevali z glavami, ker niso mogli razumeti, kako bo človek, ki se nikoli ni brigal za javnost, ukazoval celi občini.

Logarju je šlo v glavo. Ni vedel, kje bi začel; pokazati pa je hotel povsod, da je on tisti, kateremu nova oblast zaupa.

Takoj prvo jutro je na vasi rekrutiral pet mladih fantičev za svojo telesno stražo. Pobalinom se je zdelo silno imenitno, da so smeli spremljati rdečega župana. Zato so tudi oni rogovilili nad ljudmi.

Kot župan se je svoje „pravice“ kaj hitro zavedel. Takoj se je s svojo stražo odpravil k Mejdetu in tam zaplenil koleselj in par konj. Odslej so se vozili od vasi do vasi, kjer so strahovali ljudi in jim „dokazovali“ grehe in zločine. Neprestano so nadlegovali družine domobrancev. Pri teh obiskih jim je prišlo vse prav. Župan je odganjal krave in prašiče, kradel obleko, obutev in živila, nazadnje pa vso to krajo opravičeval s trditvijo, da bi si to lahko sam preskrbel, če bi mu domobranci ne delali takih sitnosti.

Tovariš si je znal privoščiti. V njegovi hiši so pili, jedli in plešali kot za stavo. Klet je bila polna velikih sodov vina in žganja, kar je pripeljal od „belega“ Velkavrha. Iz kuhinje se ni nikoli izdišal duh po pečenki. Župan je namreč gostil svoje somišljenike, s katerimi je pripravljaj seznam tistih, ki neodpravljajo njegovega početja.

Pa dvorišču se je noč in dan sprehajala straža.

Kadar je bil zaradi presitosti in napuha kar vrtoglav, je s svojim spremstvom odhajal v to ali ono vas. Razglašal in hvalil je tiste dvo-ličneže, ki so bili domobranci, obenem pa so bili najboljši v njegovi

terenski službi. Posebno rad je imel mehanika Dolinarja, Fajtovega Janeza in Kumarja.

Po bližnjih vaseh je bilo tudi nekaj takih domobrancev, ki so zaradi starosti, ali pa iz prepričanja, da se jim ne more nič zgoditi, ostali doma. Nad temi je takoj prve dni izbral svojo oblast. Poklical jih je na zaslíšanje, od katerega se ni nobeden vrnil. Bilo jih je šestnajst; med njimi oče pomorjenih Novakovih in čevljar Urbančič. Vse so pobili med jelšami blizu Ljublanice.

Čez štiri tedne so krajevni „ljudski“ odbori dobili nalog, naj napravijo zapisnike vseh pobeglih domobrancev. Dobil ga je tudi Logar. Kurir, ki je to posebno pismo prinesel, mu je skrivnostno zaupal, da Angleži vračajo vse domobrance in četnike.

„Kdor je to dosegel, res zasluži zlato kolajno!“ je Logar kriknil v neznanski sreči.

Da je bil prav on določen za zbiranje zapisnikov, se mu je zdelo tako imenitno, da te sreče ni mogel nositi sam. Odvihral je v Šmartno k Jurežu. Potem sta odšla oba najprej v Kozarje k Erbežniku, da skupaj odločijo o usodi teh fantov. V dobri pol uri so imeli seznam napisan...

„Ali zdaj vidita, koliko je teh belih hudičev!“ je Jurež siknil skozi zobe in potegnil sapo, da je kar zapiskalo.

„Petindevetdeset iz dobrovske, triinosemdeset pa iz brezoviške fare,“ je škodoželjno krehnil Erbežnik.

„Naj vse hudič vzame!“ je še Logar dodal svoje, kot bi udaril pečat. Tako so v nekaj minutah zapečatili usodo vrujenih sosedov in prijateljev; kot da bi šlo za razsulo butaro za hlevom.

Dnevi pri Logarju so bili ena sam dolga veselica, polna smeha in veselja, ki jih je prinesla rdeča svoboda. V Teharju, Št. Vidu, Škofji Loki in v Rogu pa so mučeni umirali slovenski vojaki, branilci domov...

Pot navzdol

Kakor se je Logar neumno zaletel, tako se je tudi hitro ohladil.

Krajevno upravo so prevzeli drugi, ker je pač vsak, ki je bil kaj v hribu, hotel pristaviti svoj lonček.

Logar je še naprej hodil od vasi do vasi kot general in nadzoroval delo. Bil je edini, kateremu ljudje niso nasprotovali, ker so se ga bali kot živega vraga. Bil pa je tudi tako divjaški in satanski, da ni videl krivice, ki jo je delal sovaščanom. Domobranskim družinam je jemal zemljo in jo kar na svojo roko dajal „borcem“. Tako so imeli partizani vsaj začasni občutek zavesti, da so se res borili za tisto, kar so jim komisarji obljubljali; župan pa je s tem pridobil vsaj nekaj ljudi zase.

Še preden je bila ta „agrarna reforma“ pod geslom „zemljo tistim, ki jo obdelujejo“, končana, se je Logar začel vesti, kot da mu je vseeno, če se še kdaj prestopi ali ne. Vest je začela terjati odgovor...

Začel se je umikati kot strahopetec. Kmet ni maral več biti, ker si je vtepel v glavo, da je kmet lahko samo še kakšen zagrizen reacionar, dočim je za vse napredne socialiste mesto v tovarni. Preko zvez

v Ljubljani je kar čez noč prilezel v tobačno tovarno, kjer je že čez nekaj tednov veliko pomenil.

Kot upravnik je dosegel, da sta bila na novo vpoklicana dva stara delavca, ki sta bila nekaj let pred vojno zaradi tatvine vržena na cesto. Že krajo iz leta 1938 je ocenil kot borbo za svobodo. Pri tem je tudi uspel.

Ostala družina je bila pravtako delavna. Sin France, ki je bil že drugi dan načelnik miličnikov na Brezovici, je bil kmalu poklican v Ljubljano, kjer je dobil važnejše mesto. Najmlajši, Tone, je sedel na OZNI, obenem pa navdušeno pripravljaval množične sestanke po vaseh, na katerih so ljudem prav po partizansko solili pamet. Tilka je kar norela in ženske navduševala za „Antifašistično fronto žena“. S seboj je vedno vlačila mater in jo stavljala za zgled, kako je treba biti vztrajen in neustrašen, ko gre za svobodo in pravico. Ženske so se muzale in se bale govoriti. Namesto občudovanja stare prismojene babnice, ki o celi stvari ni imela zdravega pojma, pa so vedno pogosteje spraševale o domobrancih. Odgovora niso dobile; pač pa se je vsak tak sestanek hitro končal, ker je spregovorila jeza. Logarca je naučeno vpila, da ne zaslužijo drugega, kot da vse pobijejo, ker so morili najboljše sinove slovenskega naroda; druge pa so zavriščale in navalile, da se je tovarišija umaknila.

Vse to napihovanje in bahanje ni moglo zaustaviti življenja, ki je jemalo in plačevalo, čeprav ne vsako soboto.

Logarja je prvega načelo. S kmetije je bežal v mesto, iz tovarne spet nazaj na kmete; a ni nič pomagalo. Črva je nosil v sebi. Včasih je kar belo gledal, tako ga je dajalo.

Ko se mu je ob priliki spet malo zavrtelo, se je spomnil dni, ko se je kot kralj vozil na koleslju in ljudem vsijeval svojo obast. To je bilo zanj najbolj imenitno, kar je kdaj doživel. Takoj je sklenil, da se še enkrat poda na tako kraljevsko potovanje. Poklical je dva mladeniča in ju posedel na koleselj, nazadnje se pa še sam zavihtel nanj. Tedaj se je domislil, da se na Brezovici ne bo najbolje postavil, ker vsi vedo, da mu je tam že zdavnaj odklenkalo. Zato je zavil proti Kozarjam. Hotel si je privoščiti Kališnika, ki je še vedno hodil v cerkev. Že vnaprej se je smejal ob misli, kako se bo revež tresel, ko mu bo zagrozil z aretacijo.

Res je šlo vse po načrtu. Kališnika je spravil v tak strah, da ni vedel, ali gleda skozi okno ali skozi vrata. Tovariš si je nekaj nagraбил zase, nekaj se je oprijelo spremljevalcev, pač zakon o enakosti...

Tedaj se je po Gmajni pripeljal Jankovčev Tine, krvnik slabotnih žensk in otrok. Pri partizanih se ni posebno izkazal, ker je bil zazidan v očetovi hiši. Z umorom noseče učiteljice na Rakeku pa si je tako ovenčal glavo, da je zaslužil položaj majorja. Po osvoboditvi je bil imenovan celo za javnega tožilca v Novem mestu. Njegov glavni poklic pred vojno je bil najprej tatič, pozneje pa tat. V šoli je prilezel le do četrtega razreda.

(Sledi)

Leta 1944 se je Churchill bal za usodo Balkana.

14. junija lanskega leta je vlada ZD Sev. Amerike objavila snopič do tedaj še nepoznatih dokumentov iz minule velike vojne. Ti dokumenti dokazujejo, da je Churchill leta 1944 storil vse, da bi pridobil Stalina za razdelitev interesnih področij na Balkanu. Maja 1944 je že Churchill v poslanici Rooseveltu izrazil vznemirjenje zaradi nasprotij med Veliko Britanijo in Sovjetsko Zvezo v pogledih na Balkan. Roosevelt in Churchill sta o tem vprašanju izmenjala več not. V noti z dne 11. junija 1944 je Roosevelt izrečno izjavil, da „se njegova vlada ne protivi predloženi ureditvi“, da bi tako preprečil nevarnost, „ki bi se s samo vojaških področij lahko razširila tudi na druga polja“.

Po čitanju teh dokumentov šele začnemo razumevati Churchillovo nalogico, da se je o božiču 1944 v Grčiji postavil na stran „kvislingov“ proti komunističnim partizanom. Nikdar pa ne bomo razumeli, kaj so delali naši zastopniki pri zaveznikih, da niso znali izkoristiti tega Churchillovega razpoloženja za Jugoslavijo, kjer smo poleg „kvislingov“ in vseh njihovih „grehov“ vendar imeli še Mihailovića, ki ga Grki niso imeli. Tudi poznejši dogodki so pokazali, da je bil vsaj Trst Churchillu bolj po skrbi kot Solun...

Tema za razmišljanje.

Junak ne more biti junak, razen v junaškem svetu.

(Nathaniel Hawthorne)

IZ PISEM

Castelar (Bs. As.), julija 1966.

V „Svobodni Sloveniji“ z dne 16. 6. 1966 sem prebral, kako se njen urednik J(oško) Kr(ošelj) huduje nad hrvaškim listom Danica, ker o dr. Korošču „ne pišejo; če pa to store, o njem in njegovem delu govore s sovražstvom in prezirom“. — Popolnoma odobravam Krošljevo jezo. Zato pa tudi mnogo bolj obsojam slovenski list „Svobodno Slovenijo“, ki prav isto nekulturo počenja s slovenskim mučencem gen. Leonom Rupnikom!

Pozdravljeni!

-z -ič.

Trst, junija 1966.

Spoštovani gospod!

Potrujem prejem Vašega ovoja z dvema letnikoma (1964-65) in štirimi številkami (1966) Vašega cenj. TABOR-ja. Sem dopisnik nemških agencij in časnikov, toda živim v K. v Avstriji, kjer imam družino. Sem „Heimatsver-

triebener“ iz leta 1945, bratranec P. Z., ki je sedaj angleški podoficir in v Angliji poročen, in nečak pok. D. Z., opernega pevcu v penziji. Prilagam 2 USA dolarja in prosim, da mi Vašo cenj. revijo in event. pošto dostavljate na naslov v K.

S prisrčnimi pozdravi

Dr. Niko J-ič.

Cenjeni g. Urednik!

V Taboru 6/1966 ste objavili pismo, podpisani —n —k,, ki ste ga prejeli iz Mendoze. Dopisnik se med drugim obrača na Vas, da bi mi „dopovedali, naj se ne spuščam v razglabljanja, ki ne spadajo v moje strokovno področje“, češ, „da bo tako za vse bolje“.

Rad bi vedel, kaj je po mnenju rojaka —n —k nápak v mojih člankih, objavljenih v Taboru, ter ga zato prosim za pojasnilo.

Don Torcuato, junij 1966.

Radivoj Rigler l. r.

V počastitev slavnega spomina gen. Leona Rupnika ob 20. obletnici njegovega mučeništva za slovenski narod, smo tej številki TABORA kot posebno prilogo za darilo našim naročnikom dodali sliko vrhovnega poveljnika slovenske domobranske vojske. V prepričanju, da ne sme biti zavedne slovenske protikomunistične družine, kjer ne bi dobil častnega mesta ta skromni spominček na moža, ki je dal za svoj narod vse, jih ima naša uprava proti prostovoljnim prispevkom za kritje stroškov še na razpolago.

NA UREDNIŠKI MIZI

Dr. Niko J-ič. — Objavili smo na drugem mestu Vaše pismo samo zato, da boste vedeli, da se s temi vrsticami obračamo na Vas. Prosim Vas, ne pričakujte naših pisem, ker zares nimamo časa. Vsi smo z delom za vsakdanji kruh zaposleni ljudje in je TABOR samo še naš „kuluk“, ki smo si ga naložili, da tudi v daljni tujini pomagamo svojemu narodu v protikomunističnem odporu in drobnem delu za svobodo, pa da dvignemo iz pozabe spomin na najbolj svetle junake naše zgodovine. Zato naj bodo te vrstice zadostna prošnja, da tudi TABORU posvetite tu in tam kakšno urico dela s komentarji in novicami s praga domovine. Predvsem pa prosimo, da pomagata odpreti vrata naši stvari v veliki svet.

Če ste pogodbeno zavezani na svoje agencije in časopise, izberite psevdonim. Že v naprej iskreno zahvaljeni! Vaša 2 dolarja nista prišla. Kakor mi ne smemo prilagati pisem „tiskovinam“, tako je še bolj izgubljen pisemu priložen denar v gotovini. Ne pride! — Iskreno pozdravljeni!

V NEDELJO, 4. SEPTEMBRA 1966

na dan 20. obletnice mučeniške in junaške smrti bomo počastili

**spomin našega vrhovnega poveljnika
generala LEONA RUPNIKA**

v Slovenski hiši, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires

Ob 9.30 bo daroval sv. mašo č. g. direktor msgr. Anton Orehar, nakar bo v dvorani *slovesna komemoracija* in nato polaganje venca pred spomenikom naših mrtvih junakov ter *rekviem*, ki ga bo opravil č. g. *Albin Arguštin*.

Sodelujejo: Pevski zbor *Gallus* pod vodstvom g. dr. *Julija Savellija*, tercet *sester Zajec* iz San Justa, pesnik *Igor* in odrski umetnik g. *Frido Beznik*.

Počastitev spomina moža, ki je bil žrtev za nas vse, je častna dolžnost ne samo bivših domobrancev, ampak vseh Slovencev ne glede s kakšnega stališča so se borili in se še borijo proti komunističnemu nasilju za svobodo slovenskega naroda

DSPB TABOR v Argentini

Borci in prijatelji DSPB Tabor v Argentini!

Letos dne 12. oktobra 1966 bomo praznovali

**desetletnico ustanovitve našega društva
in prvega tabora**

v Don Boskovem zavodu v Ramos Mejiji.

Ob tej veliki bilanci bomo ponovno spoznali klic naše bitnosti, nujno naše borbe in zahtevo narodne pravice.

Slavnostno zborovanje bo združeno s sv. mašo in zanimivim sporedom.

Borci!

Ta dan naj bo potrdilo zvestobe našim mrtvim bataljonom, ki z nami čakajo vstajenja Velikega dne.

BOG — NAROD — DOMOVINA

Starešinstvo DSPB Tabor

SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO DELO VSE SLOVENSKE EMI-
GRACIJE IN NIHČE NE BO IMEL PRAVICE ZASLUG. VSA
PRAVICA BO PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA
NAŠIM METVIM. SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO IZGOVORJENI
KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM IN ZA VSTOP NE
BO POTREBNA LEGITIMACIJA.

V S E B I N A

Leon Rupnik	241
ZA DOKUMENTE	
Oporoka	242
Moji spomini na generala Rupniška (Mirko Kunčič)	246
Očetu slovenskega domobranstva — generalu Leonu Rupniku (Slavko Skoberne)	251
September 1943	153
ZA TO TOLIKO KRVI?	
Sodobni kapitalizem in komunizem	254
V senci Dolomitov (Stane Pleško)	255
ZA BELEŽNICO	263
IZ PISEM	263
NA UREDNIŠKI MIZI	264